

บทที่ 4

การอภัยโทษในประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศในระบบซีวิลลอว์ ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย กฎหมายของประเทศไทยได้มีบทบัญญัติรับรองพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษได้มีการสืบทอดเป็นไปตามแบบแผนและประเพณีการปกครองของประเทศไทยอันมีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สำหรับการอภัยโทษของประเทศไทยเป็นพระราชอำนาจโดยเด็ดขาดของพระมหากษัตริย์ซึ่งมีมาทุกยุคทุกสมัย นับว่าเป็นพระราชอำนาจที่สำคัญยิ่งในการปกครองความสงบสุขของบ้านเมือง ควบคู่มากับอำนาจธิปไตยของชาติเรื่อยมา ก็ปรากฏว่าพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษยังคงอยู่สนองพระบรมเดชานุภาพของพระมหากษัตริย์ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ได้บัญญัติรับรองพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษว่าเป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่ทรงใช้ผ่านทางฝ่ายบริหาร

การอภัยโทษเป็นวิธีการสำคัญวิธีหนึ่งที่รัฐใช้เป็นวิธีการเพื่อแก้ไข ฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพื่อให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดที่สามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ก่อนครบกำหนดระยะเวลา และกลับคืนสู่สังคมได้เร็วขึ้น ซึ่งการอภัยโทษดังกล่าวของรัฐสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่แท้จริง กล่าวคือ เพื่อที่จะแก้ไข ฟื้นฟูผู้กระทำความผิด นอกจากนี้การอภัยโทษยังถูกนำไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่นอีกด้วย เช่น ใช้ลดจำนวนผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ใช้เพื่อแก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม หรือบรรเทาความรุนแรงของการลงโทษตามคำพิพากษาของศาล อย่างไรก็ตามการอภัยโทษในประเทศไทยยังประสบปัญหา เช่น กรณีความผิดที่ไม่ควรให้อภัยโทษแต่กลับได้รับการอภัยโทษ กรณีการอภัยโทษเพื่อลดจำนวนผู้ต้องขังล้นเรือนจำ และกรณีความผิดเล็กน้อยที่กระทำซ้ำสอง เป็นต้น

4.1 บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องการอภัยโทษในประเทศไทย

ซึ่งหากพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพระราชทานอภัยโทษแล้วจะพบบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช 2475 ในระยะแรก เมื่อคณะราษฎรประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 มีบทบัญญัติที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ โดยกำหนดให้การอภัยโทษเป็นอำนาจของคณะกรรมการราษฎร แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามฉบับถาวรในวันที่ 10 ธันวาคม พุทธศักราช 2475 แล้ว รัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติรับรองอำนาจในการอภัยโทษให้เป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ดั้งเดิม โดยถือว่าเป็นการใช้พระราชอำนาจในทางบริหาร ดังที่ปรากฏในมาตรา 50 ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ” ซึ่งถือได้ว่าเป็นครั้งแรกในการนำพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์มาบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น เมื่อเปลี่ยนมาเป็นระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยแล้ว ก็ยังคงเป็นพระราชอำนาจเด็ดขาด และเป็นพระราชอำนาจเฉพาะพระองค์โดยแท้ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับต่อๆ มา ก็ได้รับรองพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการพระราชทานอภัยโทษไว้ด้วยถ้อยคำทำนองเดียวกัน¹ จนกระทั่งในปัจจุบันก็ได้มีการบัญญัติไว้ว่าอำนาจดังกล่าวเป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติเกี่ยวกับพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษไว้ดังนี้

“มาตรา 191 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ”

และเพื่อให้การใช้พระราชอำนาจสอดคล้องกันกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดให้การพระราชทานอภัยโทษกรณีที่คณะรัฐมนตรีถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ ขอให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงกำหนดหลักเกณฑ์ในการถวายฎีกาไว้ ดังนี้

“มาตรา 187 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตราพระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย”

¹ อินทร์จันทร์ บุราพันธ์. (2548). *พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ไทย: ศึกษากรณีการพระราชทานอภัยโทษ*. งานเอกสารวิชาการส่วนบุคคลตามหลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.)” รุ่นที่ 9. วิทยาลัยการยุติธรรม. สำนักงานศาลยุติธรรม. หน้า 18.

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การอภัยโทษมีผลทำให้ไม่ต้องรับโทษตามคำพิพากษาซึ่งเป็นการใช้อำนาจตุลาการ การไม่ต้องรับโทษดังกล่าว จึงต้องบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจน ทั้งในและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดไว้ใน “ภาค 7 ว่าโดยการอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นโทษเบา และลดโทษ” ดังนี้

1) การอภัยโทษเฉพาะราย มีมาตราที่เกี่ยวข้องและบัญญัติไว้ในการพระราชทานอภัยโทษดังนี้

“มาตรา 259 บัญญัติว่า ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษอย่างใดๆ หรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องเมื่อคดีถึงที่สุดแล้วถ้าจะทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ขอรับพระราชทานอภัยโทษจะยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมก็ได้”

“มาตรา 261 บัญญัติว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีหน้าที่ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์พร้อมทั้งถวายความเห็นว่าการพระราชทานอภัยโทษหรือไม่

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดถวายเรื่องราว ถ้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเห็นเป็นการสมควรจะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษาก็ได้

2) การอภัยโทษเป็นการทั่วไป มีมาตราที่เกี่ยวข้องและบัญญัติไว้ในการพระราชทานอภัยโทษดังนี้

“มาตรา 261 ทวิ บัญญัติว่า ในกรณีที่รัฐมนตรีเห็นเป็นการสมควรจะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษาก็ได้

พระราชทานอภัยโทษตามวรรคหนึ่ง ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา”

4.2 ปัญหาการอภัยโทษในประเทศไทย

4.2.1 กรณีความผิดที่ไม่ควรได้รับการอภัยโทษ

การอภัยโทษแสดงถึงพระเมตตา กรุณาปรานีของพระมหากษัตริย์ที่ให้แก่ผู้ต้องโทษ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการอภัยโทษจำเป็นต้องคำนึงถึงฐานความผิด ว่าสมควรที่จะได้รับการพระราชทานอภัยโทษหรือไม่ เพราะบางฐานความผิดเป็นความผิดที่ร้ายแรงและเกิดผลเสียหายต่อสังคม จึงไม่สมควรได้รับการพระราชทานอภัยโทษ เช่น คดียาเสพติด และคดีข่มขืนกระทำชำเราผู้เยาว์ กล่าวคือ ในคดียาเสพติดในสมัยก่อนไม่อยู่ในข่ายที่จะได้รับการอภัยโทษ แต่ต่อมามีพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พุทธศักราช 2530² เป็นต้นมาจนถึงพระราชกฤษฎีกา

² พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ ปีพุทธศักราช 2530, มาตรา 9.

พระราชทานอภัยโทษ พุทธศักราช 2553³ ได้มีการผ่อนปรนให้นักโทษในคดีอาญาเสพยาเสพติดมีสิทธิได้รับการพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งในปัจจุบันนี้คดีอาญาเสพยาเสพติดมีหลักเกณฑ์ หรือพระราชกฤษฎีกาให้ได้รับการอภัยโทษกล่าวคือ ผู้ที่ต้องโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกไม่เกินแปดปี ในความผิดฐาน ผลิต นำเข้า หรือส่งออก หรือผลิต นำเข้า หรือส่งออกเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่าย หรือมีไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่ายตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษมีสิทธิที่จะได้รับการพระราชทานอภัยโทษ แต่หากผู้ต้องโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเกินแปดปี ในความผิดฐาน ผลิต นำเข้า หรือส่งออก หรือผลิต นำเข้า หรือส่งออกเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่าย หรือมีไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่ายตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษไม่มีสิทธิได้รับการพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งคดีดังกล่าวนี้มุ่งปราบปรามให้หมดไปจากสังคมไทย เพราะเป็นคดีที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน เศรษฐกิจ และสังคมให้ได้รับความเดือดร้อน ซึ่งเป็นคดีที่ร้ายแรงคดีหนึ่งสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องจำกัด ลดปริมาณให้น้อยลง หรือให้หมดไปจากสังคมไทย

ดังนั้น กรณีคดีอาญาเสพยาเสพติดหากเป็นผู้ผลิต นำเข้า หรือส่งออก หรือผลิต นำเข้า หรือส่งออกเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่าย หรือมีไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่ายไม่ว่าจะมีปริมาณมากน้อยเพียงใด ผู้ต้องโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดผู้หนึ่งนั้น ไม่สมควรที่จะได้รับการพระราชทานอภัยโทษ แต่สำหรับผู้เสพยาเสพติดซึ่งโดยส่วนใหญ่ ผู้หนึ่งกระทำความผิดก็เป็นเพียงเหยื่อของผู้ค้ายาเสพติด อาจเกิดความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น กรณีของผู้เยาว์ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ เป็นต้น แม้กรณีของผู้เสพนั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมแต่ก็ไม่ร้ายแรงเท่ากับ ผู้ผลิต นำเข้า หรือส่งออก หรือผลิต นำเข้า หรือส่งออกเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่าย หรือมีไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่าย ฉะนั้น ผู้เสพนี้อย่างเดียวโดยไม่ได้ผู้ผลิต นำเข้า หรือส่งออก หรือผลิต นำเข้า หรือส่งออกเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่าย หรือมีไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่าย สมควรได้รับการพระราชทานอภัยโทษ

คดีข่มขืนกระทำชำเราผู้เยาว์ ไม่สมควรได้รับการพระราชทานอภัยโทษ กล่าวคือ สังคมไทยเป็นเมืองพุทธศาสนามีจารีตประเพณีอันดีงามที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน การกระทำดังกล่าวขัดต่อหลักศีลธรรมอันดีงามของประชาชน ซึ่งในสังคมทุกสังคม “เด็ก” เปรียบเสมือนผ้าขาว การจะแต่งแต้มสีลงไปบนผ้าขาวนั้นต้องใช้ความระมัดระวัง เพราะการเรียนรู้ของเด็กนั้นเป็นเสมือนการวางรากฐานให้กับสังคม เด็กผู้นั้นจะต้องโตไปเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต และเป็นฟันเฟืองชิ้นหนึ่งของสังคมซึ่งจะเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป แต่ในสังคมปัจจุบันนี้ ต้องยอมรับกันว่าพัฒนาทางด้านวัตถุได้เจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก แต่จิตใจของมนุษย์กับสวนทางกับความเจริญก้าวหน้าที่ก้าวเข้ามา ในสังคมที่เงินเป็นใหญ่ ทำให้พ่อแม่ต้อง

³ พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ ปีพุทธศักราช 2553, มาตรา 9.

คืนรน เพื่อความอยู่รอด เด็กซึ่งไม่ได้รับการดูแลเอาใจที่เหมาะสม หรือแม้จะเหมาะสมก็ยังคงเป็นเหยื่อของอาชญากรรมหลายๆ รูปแบบ แต่อาชญากรรมที่มีความรุนแรงและเลวร้ายที่สุดในทุกวันนี้ก็คือ ปัญหาอาชญากรรมที่เกี่ยวกับเพศที่เด็กต้องตกเป็นเหยื่อ เด็กซึ่งไม่สามารถขัดขวางได้ หรืออาจถูกหลอกลวง โดยไม่อาจล่วงรู้ถึงภัยแห่งความเลวร้ายนั้นได้ ทำให้ต้องตกเป็นเหยื่อของการกระทำ ความผิดในคดีนี้

คดีข่มขืนกระทำชำเรายังส่งผลให้ผู้ที่ถูกกระทำ หรือผู้ที่ถูกข่มขืนกระทำชำเรา ซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่ไม่บรรลุนิติภาวะ ได้รับความเสียหายต่อ ความเจ็บปวดของร่างกายในระยะสั้นแล้ว ในระยะยาวย่อมส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้เยาว์ผู้ถูกกระทำและเป็นตราบาปติดตัวไปตลอดชีวิต ไม่มีอะไรที่จะลบล้างออกไปได้ และยังส่งผลกระทบต่อ อารมณ์ พฤติกรรมที่ผิดปกติ เช่น อาจเกิดความขลาดกลัว ก้าวร้าว หวาดระแวง มองโลกในแง่ร้าย ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้จะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้เยาว์ที่ต้องตกเป็นเหยื่อของผู้กระทำความผิด และบางครั้งผู้เยาว์ที่ต้องตกเป็นเหยื่อเหล่านี้จากผู้ที่ถูกกระทำความผิด กลายมาเป็นผู้กระทำความผิดเสียเอง ซึ่งจะส่งผลต่อการเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต ดังนั้นคดีคดีข่มขืนกระทำชำเราจึงเป็นคดีที่มีความร้ายแรงอีกคดีหนึ่งที่กระทบกระเทือนต่อสังคมและคดีนี้จะพบการกระทำความผิดมากขึ้นทุกๆ ปี โดยผู้ที่ต้องตกเป็นเหยื่อก็มีอายุลดน้อยลง เพื่อไม่เป็นเยี่ยงอย่าง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าผู้กระทำความผิดที่ข่มขืนกระทำชำเราเด็กเป็นการกระทำที่ขาดเมตตาธรรมต่อเพื่อนมนุษย์ ดังนั้น ผู้กระทำความผิดที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีคดีข่มขืนกระทำชำเราผู้เยาว์จึงไม่สมควรได้รับการอภัยโทษ ซึ่งจะเป็นการป้องปรามไม่ให้ผู้อื่นจะคิดกระทำความผิดฐานนี้และจะทำให้ความการกระทำความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราก็จะลดน้อยลงและหมดไปจากสังคมไทยในที่สุด

อย่างไรก็ตาม นอกจากความผิดที่กล่าวมาแล้ว ความผิดฐานอื่นที่มีผลกระทบกระเทือนต่อสังคมและทำให้สังคมเสียหาย หรือความผิดคดีอุกฉกรรจ์ ไม่สมควรได้รับการพระราชทานอภัยโทษ เพราะการอภัยโทษ นั้น ควรที่จะต้องคำนึงถึงความประสงค์ที่แท้จริงของสังคมโดยรวมเป็นสำคัญด้วย

4.2.2 การอภัยโทษเพื่อลดจำนวนผู้ต้องขังล้นเรือนจำ

เนื่องจากประเทศไทย มีระบบการจำคุกผู้กระทำความผิดนั้นเป็นการจำคุกผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำขนาดใหญ่โดยมีผู้ต้องโทษถูกจำคุกเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะมีความแตกต่างจากต่างประเทศ กล่าวคือ ในต่างประเทศมีจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำน้อยกว่าประเทศไทยอยู่มาก ที่เป็นเช่นนั้นเพราะ สภาพของผู้ต้องขังล้นเรือนจำนี้จะส่งผลกระทบต่อและทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสภาพจิตใจและสุขภาพร่างกายของผู้ต้องขัง รวมถึงการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ รวมทั้งปัญหาการเลียนแบบพฤติกรรมซึ่งอาจส่งผลให้เกิดอาชญากรรมด้วย ในประเทศไทยพบว่าสถิติของ

ผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ในระยะ 10 ปี ที่ผ่านมามีจำนวนนับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2540 เป็นปีที่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจเรื่อยมาจนถึงปีพุทธศักราช 2545 นั้น ผู้ต้องขังทั่วประเทศมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น กล่าวคือ 130,997 คน, 164,451 คน, 203,702 คน 223,406 คน, 250,903 คน, และ 254,070 คนตามลำดับ และมีจำนวนลดลงเป็น 211,475 คน, 167,142 คน, 163,336 คน 152,625 คน, และ 168,656 คน ในปีพุทธศักราช 2546 จนถึง 2550 ถึงแม้สถิติผู้ต้องขังมีแนวโน้มลดลง แต่ก็ยังถือว่าจำนวนผู้ต้องขังยังมีจำนวนไม่ต่ำกว่าแสนคนในแต่ละปี⁴ ซึ่งหมายความว่า กลุ่มบุคคลที่ทางกรมราชทัณฑ์จะต้องรับผิดชอบดูแลเพื่อพัฒนาพฤตินิสัย ให้บุคคลเหล่านั้นสามารถกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับสังคมได้อย่างปกติ นอกจากนั้นยังพบว่าอัตราการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายทางอาญาของภาครัฐ ที่เน้นกระบวนการ หรือวิธีอื่นมาลดจำนวนผู้ต้องขัง เพื่อหลีกเลี่ยงการเข้าสู่เรือนจำ การระบายผู้ต้องขังออกจากเรือนจำในวาระพิเศษ หรือเรียกว่าการพระราชทานอภัยโทษ รวมทั้งการลดวันต้องโทษให้แก่ผู้ต้องขัง⁵

สภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังในเรือนจำยังประสบปัญหาความแออัดยัดเยียดของผู้ต้องขังในเรือนจำเป็นอย่างมาก ซึ่งทำให้ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ สุขภาพ และอนามัยของผู้ต้องขัง โดยเหตุผลดังกล่าวการพระราชทานอภัยโทษจึงถูกนำมาใช้เพื่อลดจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำ ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐที่รัฐนำมาใช้เพื่อลดความแออัดของเรือนจำ จึงทำให้เกิดปัญหาตามมา กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับการพระราชทานอภัยโทษ เมื่อได้รับพระเมตตาแล้วจะสามารถกลับตัวเป็นคนดีและใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ปกติสุขและไม่คิดจะกระทำความผิดอีกหรือไม่ ดังนั้นการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป หรือการพระราชทานอภัยโทษเฉพาะรายได้พิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคลหรือไม่ ว่าบุคคลดังกล่าวมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และเมื่อได้รับการอภัยโทษแล้วจะไม่คิดที่จะกระทำความผิดอีก การอภัยโทษนั้นควรที่จะต้องคำนึงถึงความประสงค์ที่แท้จริงของสังคมเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายที่จะตามมาในภายหลัง โดยรัฐไม่ควรคำนึงแต่เพียงว่าการอภัยโทษนั้นก็เพื่อลดจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำ แต่เพียงอย่างเดียว แต่หากรัฐมีนโยบายการอภัยโทษโดยคำนึงถึงเพียงแต่การลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยไม่ได้พิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล ก็จะทำให้ผู้ที่ได้รับการอภัยโทษหวนกลับคืนสู่เรือนจำอีก

⁴ กรมราชทัณฑ์. (ม.ป.ป.). รายงานการดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณะรายปีงบประมาณ พุทธศักราช 2549. นนทบุรี: ซี.วาย. ซี.เอ็ม. พรินติ้ง. หน้า 11.

⁵ ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์. (2551). การศึกษารูปแบบการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้ต้องขังโอกาส เฉพาะกลุ่มผู้พ้นโทษ (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท. หน้า 1-2.

4.2.3 การกระทำความผิดเล็กๆ น้อยๆ ที่กระทำซ้ำสอง

การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป หรือการอภัยโทษเฉพาะราย หากเป็นผู้เคยกระทำความผิดกลับมากกระทำความผิดซ้ำสอง จะไม่มีสิทธิได้รับการพระราชทานอภัยโทษ โดยไม่คำนึงว่าความเป็นฐานนั้นจะเป็นความผิดเล็กๆ น้อยๆ หรือไม่ พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ ตั้งแต่พุทธศักราช 2491 ถึงพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ ตั้งแต่พุทธศักราช 2553 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ว่าผู้กระทำความผิดซ้ำไม่มีสิทธิได้รับการอภัยโทษ พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พุทธศักราช 2553 ได้กำหนดให้นักโทษเด็ดขาดมีสิทธิที่ได้รับการอภัยโทษนั้น ต้องเป็นผู้ที่ต้องโทษจำคุกเป็นครั้งแรกและมีอายุไม่ครบยี่สิบปีบริบูรณ์ในวันที่พระราชกฤษฎีกานี้ใช้บังคับ และไม่ว่าในกรณีความผิดเดียว หรือหลายคดี แต่บุคคลนั้นต้องรับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 2 ของโทษที่กำหนด และพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมีบทบัญญัติเกี่ยวกับบุคคลที่ไม่มีสิทธิขอพระราชทานอภัยโทษ กล่าวคือ ผู้ซึ่งถูกศาลพิพากษาให้เพิ่มโทษฐานกระทำความผิดอีกตามมาตรา 92 หรือ มาตรา 93 แห่งประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่นและไม่ใช่ นักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยม จะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์การอภัยโทษที่รัฐได้กำหนด ไม่ให้อภัยโทษแก่ผู้กระทำความผิดซ้ำ

สำหรับในคดีอาญาในความผิดเล็กๆ น้อยๆ กฎหมายก็มีการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดในคดีดังกล่าวไม่ต้องรับโทษทางอาญา ก็เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการจำคุกในระยะสั้นและเป็นการแก้ปัญหาค้นคืนเรือนจำ ซึ่งความผิดเล็กๆ น้อยๆ เป็นอาชญากรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลแต่ก็ไม่มี ความรุนแรง จึงไม่จำเป็นจะต้องเป็นเรื่องของรัฐที่จะทำการลงโทษ และในคดีอาญาก็มีการรอกการลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษจำคุก หรือปรับ การรอกการลงโทษนั้นได้บัญญัติไว้ในกฎหมายอาญา มาตรา 56 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งต้องโทษจำคุกและในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึง อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะ แห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว เห็นเป็นการสมควร ศาลจะพิพากษาผู้นั้นมีความผิดแต่รอกการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอกการลงโทษไว้แล้วปล่อยตัวไปเพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด แต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังกล่าวด้วยหรือไม่ก็ได้” ซึ่งเหตุผลในการที่กฎหมายให้มีการรอกการลงโทษ เพื่อเป็นวิธีการที่ศาลใช้เพื่อหลีกเลี่ยงผลร้ายของโทษจำคุกระยะสั้น แม้ว่าบุคคลดังกล่าวจะเคยรับโทษจำคุกมาแล้วหากเป็นการ

⁶ พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษปีพุทธศักราช 2553, มาตรา 6 (จ).

กระทำความผิดซ้ำที่เป็นความผิดเล็กๆ น้อยๆ ศาลก็จะรอกการลงโทษ เป็นการแสดงว่าผู้กระทำความผิดไม่มีนิสัยชั่วร้าย ศาลจะกำหนดรอกการลงโทษ โดยคำนึงถึง อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต อาชีพ สิ่งแวดล้อม และนิสัยของผู้กระทำความผิด

ดังนั้น สำหรับการอภัยโทษในคดีเล็กๆ น้อยๆ ที่กระทำความผิดซ้ำสอง ผู้เขียนมีความเห็นว่า สมควรที่จะได้รับการอภัยโทษเพื่อเป็นการแก้ปัญหาคณลันเรือนจำ และเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการอภัยโทษ หากพิจารณาหลักเกณฑ์ของการรอกการลงโทษ กฎหมายยังให้ออกาสผู้กระทำความผิดแต่เป็นความผิดลหุโทษ หรือความผิดประมาท (ความผิดเล็กๆ น้อยๆ) ผู้นั้นก็มิสิทธิได้รับสิทธิรอกการลงโทษ ฉะนั้นในเรื่องการอภัยโทษในคดีเล็กๆ น้อยๆ ที่กระทำความผิดซ้ำสองก็ควรนำมาใช้ เพราะการอภัยโทษ คือ การให้ความกรุณาและให้ความผ่อนผันให้กับผู้ต้องคำพิพากษาที่ถึงที่สุด แต่เพื่อจะให้ไม่เกิดปัญหา จึงต้องนำหลักการพิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล (Individualization) โดยคำนึงถึง อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต อาชีพ สิ่งแวดล้อม และนิสัยของผู้กระทำความผิดมาพิจารณา การอภัยโทษเฉพาะรายและการอภัยโทษเป็นการทั่วไป เพื่อทำให้การอภัยโทษสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการอภัยโทษ

4.3 เปรียบเทียบการอภัยโทษของประเทศไทยกับการอภัยโทษของต่างประเทศ

จากการศึกษาระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ เรื่องการอภัยโทษ ทำให้ทราบว่าการอภัยโทษนั้นเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม เมื่อนำมาวิเคราะห์ทำให้เห็นถึงความเหมือน หรือความแตกต่าง ดังนั้นเพื่อให้ทราบถึงความเหมือน หรือความแตกต่าง การอภัยโทษของประเทศไทย กับประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จึงต้องเปรียบเทียบในเรื่องของ อำนาจ รูปแบบ และผลของการอภัยโทษ

1) อำนาจในการอภัยโทษ

พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของประเทศไทยเป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ ซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 191 บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ” ซึ่งพระราชอำนาจนี้มีตั้งแต่โบราณกาล และเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจอธิปไตยที่พระมหากษัตริย์ทรงไว้เพื่อความเมตตาและเพื่อความยุติธรรมแก่พสกนิกรผู้ต้องโทษ พระองค์ทรงใช้พระราชอำนาจนี้อย่างมีขอบเขตที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญทรงใช้ผ่านทางฝ่ายบริหาร เพื่อพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวผู้กระทำความผิดให้พ้นโทษ หรือลดโทษตามคำพิพากษา แต่มีข้อแม้ว่าผู้กระทำความผิดต้องมีคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดแล้วเท่านั้น การใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษให้กับ

ผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล หรือจะอภัยโทษให้กับผู้กระทำความผิดตามคำแนะนำของ คณะรัฐมนตรีเพื่อตราพระราชกฤษฎีกา

ประเทศอังกฤษพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ เป็นอำนาจของกษัตริย์ อังกฤษที่ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขซึ่งมีลักษณะคล้ายกับประเทศไทย⁷ แต่มีข้อที่น่า สงเกตว่า มิได้มีลักษณะที่เป็นอิสระและเด็ดขาด ดังเช่นกรณีของประเทศไทย แม้โดยทางทฤษฎีนั้น พระมหากษัตริย์อาจมีพระราชวินิจฉัยเป็นประการใดก็ได้ แต่โดยทางปฏิบัติแล้วปรากฏว่านับแต่ รัชสมัยพระเจ้าจอร์จที่ 4 เป็นต้นมา พระมหากษัตริย์มีอาจจะทรงกระทำเช่นนั้นอีกได้ ดังนั้น การ พระราชทานอภัยโทษในความผิดใดๆ จึงต้องกระทำโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยใดๆ ย่อม เป็นไปตามความเห็นของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงนับได้ว่ารัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ที่มีบทบาทอันสำคัญยิ่งต่อกระบวนการอภัยโทษของประเทศอังกฤษ

ประเทศสหรัฐอเมริกาผู้ที่ใช้อำนาจในการอภัยโทษ คือ ประธานาธิบดี ซึ่งเป็นผู้ที่ใช้ อำนาจสูงสุดที่จะให้อภัยโทษแก่ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา (Federal offenses) ซึ่งเป็นการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา มาตรา 2 หมวด 2 และ ผู้ว่าการรัฐมีสิทธิที่จะอภัยโทษให้กับผู้กระทำความผิดอาญาต่อกฎหมายมลรัฐ (States offenses) การใช้อำนาจของผู้ว่าการรัฐเป็นไปตามรัฐธรรมนูญของมลรัฐ โดยประธานาธิบดีไม่มีสิทธิที่จะอภัย โทษให้แก่ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายมลรัฐ ซึ่งจะแตกต่างจากประเทศไทย คือ หากเป็นการ กระทำความผิดตามกฎหมายไทย พระมหากษัตริย์มีอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งจะเห็น ได้ว่าอำนาจในการอภัยโทษของประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาเป็นอำนาจที่มาจากรัฐธรรมนูญซึ่ง เป็นกฎหมายสูงสุด ในประเทศสหรัฐอเมริกาการอภัยโทษให้แก่ผู้กระทำความผิด สามารถอภัยโทษ ได้ทั้งก่อน ในระหว่าง หรือภายหลังจากการพิจารณาคดี แต่สำหรับประเทศไทย ผู้ที่จะได้รับการ อภัยโทษต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุด จึงมีสิทธิที่จะได้รับการอภัยโทษ

ประเทศญี่ปุ่นพระราชอำนาจของการอภัยโทษ เป็นของจักรพรรดิญี่ปุ่น ซึ่งเป็น เจ้าของอำนาจอธิปไตย (from the will of the people with whom resides the sovereign power) พร้อมกันนี้ก็ได้กำหนดขอบข่ายของการใช้พระราชอำนาจให้เป็นไปโดยคำแนะนำยินยอมของ คณะรัฐมนตรี ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ซึ่งการใช้พระราชอำนาจดังกล่าวนี้เป็นไปอย่างมี ข้อจำกัดยิ่งเหมือนกับประเทศอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทาน อภัยโทษซึ่งแต่เดิมมาเป็นพระราชอำนาจของสมเด็จพระจักรพรรดิในฐานะที่ทรงเป็นองค์อธิปัตย์ แต่ในปัจจุบันได้ถูกกำหนดโดยรัฐธรรมนูญให้ทรงใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ

⁷ [Http://en.wikipedia.org/wiki/Pardon.](http://en.wikipedia.org/wiki/Pardon)

ในนามของประชาชน (on behalf of the people) ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามคำแนะนำยินยอมของ คณะรัฐมนตรี โดยสมเด็จพระจักรพรรดิทรงลงนามรับรอง (Attestation) การพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งคณะรัฐมนตรีนำขึ้นกราบบังคมทูลนั้น จึงจะเห็นได้ว่าบทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นในการพระราชทานอภัยโทษนั้น ได้ถูกจำกัดลงอย่างมาก โดยผลของรัฐธรรมนูญนั้นมีลักษณะที่เป็นเพียง “แบบพิธี” (ceremonial) เท่านั้น⁸

2) รูปแบบการอภัยโทษ

รูปแบบการอภัยโทษของประเทศไทยแบ่งตามลักษณะของผู้ได้รับการอภัยโทษหากพิจารณาโดยหลักทั่วไปแล้ว การอภัยโทษควรจะต้องเป็นการพิจารณาจากตัวผู้ต้องโทษเป็นการเฉพาะราย (Individualization) เท่านั้น แต่โดยที่ประเทศไทยมีสถาบันพระมหากษัตริย์มาช้านาน ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์ กับราษฎรมีลักษณะพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบ “พ่อปกครองลูก” ในสมัยสุโขทัย เป็นต้น ทำให้การอภัยโทษมีลักษณะพิเศษ โดยแต่เดิมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติ เรื่องดังกล่าวไว้ในมาตรา 191 ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ” ซึ่งเป็นบทบัญญัติถึงพระราชอำนาจในเรื่องดังกล่าวเป็นการทั่วไป แต่หากแบ่งการอภัยโทษตามลักษณะของผู้ได้รับการอภัยโทษแล้วอาจแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ

ก) การอภัยโทษเป็นเฉพาะราย (Individualization Pardon) การอภัยโทษเป็นรายบุคคล เป็นรูปแบบการอภัยโทษอย่างแท้จริง ที่เป็นไปตามหลักทั่วไปซึ่งเป็นการพิจารณาจากตัวผู้ต้องโทษ เป็นรายบุคคล (Individualization) โดยการได้รับการอภัยโทษนี้จะสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ในการอภัยโทษ คือ การที่ผู้ต้องโทษนั้นมีความประพฤติที่ดีขึ้น และในขณะที่เดียวกันการอภัยโทษก็เป็นการแสดงออกถึงความเมตตาปราณีของประมุขรัฐต่อผู้ต้องโทษรายนั้นๆ ที่ได้รับการพิจารณาแล้ว

ข) การอภัยโทษเป็นการทั่วไป (General Pardon) การอภัยโทษทั่วไปอาจเป็นรูปแบบที่ไม่ตรงตามหลักทั่วไปซึ่งต้องพิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล (Individualization) นี้ก็ แต่การอภัยโทษทั่วไปซึ่งจะเป็นการให้อภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษจำนวนมากนี้ก็จะเป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของการอภัยโทษของไทยที่เป็นการแสดงออกถึงพระเมตตาคุณของพระมหากษัตริย์ที่มีต่อราษฎรของพระองค์ในวโรกาสที่สำคัญต่างๆ เช่น การให้อภัยโทษในพิธีบรมราชาภิเษก โดยถือเป็นการทรงบำเพ็ญอภัยทานด้วย

⁸ George M. Koshi. Op.cit. p. 106.

รูปแบบการอภัยโทษของประเทศอังกฤษแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ การพระราชทานอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข (Free Pardons) การพระราชทานอภัยโทษโดยมีเงื่อนไข (Conditional Pardons) และการพระราชทานอภัยโทษลดโทษ (Remissions)

ก) การพระราชทานอภัยโทษไม่มีเงื่อนไข การพระราชทานอภัยโทษไม่มีเงื่อนไขของประเทศอังกฤษไม่เพียงแต่มีผลเป็นการหยุดการบังคับโทษเท่านั้น หากยังมีผลเป็นการลดล้างความผิดและผลต่างๆ ที่จะเกิดตามมาจากการกระทำความผิดนั้นด้วยการพระราชทานอภัยโทษในกรณีนี้มีผลให้ ผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษมีฐานะเสมือนบุคคลซึ่งไม่เคยกระทำความผิดมาก่อนเลย พระราชทานอภัยโทษในข้อนี้ เมื่อเทียบเคียงกับกรณีของประเทศไทยแล้วจะพบว่ามีความแตกต่างกันได้ชัด เพราะเหตุที่มาตรา 265 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้มีผลเป็นการหยุดบังคับโทษเท่านั้นไม่มีผลเป็นการลดล้างความผิดและผลต่างๆ ดังเช่นกรณีของอังกฤษ อย่างไรก็ตาม มีข้อที่น่าสังเกตว่า ผลของการพระราชทานอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขดังกล่าว คล้ายคลึงกับผลของนิรโทษกรรมตามกฎหมายไทยเป็นอันมาก ทั้งในส่วนของผลอันเป็นการลดล้างความผิด ตลอดจนฐานะของผู้ได้รับการพระราชทานอภัยโทษซึ่งเสมือนบุคคลที่ไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน

ข) การพระราชทานอภัยโทษมีเงื่อนไข การพระราชทานอภัยโทษมีเงื่อนไขของประเทศอังกฤษ คือ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการลงโทษรูปแบบหนึ่งไปสู่การลงโทษอีกรูปแบบหนึ่ง เช่น การลดโทษประหารชีวิต เป็นจำคุกตลอดชีวิต หรือกรณีผู้กระทำความผิดคนหนึ่งได้รับการยกเว้นโทษจำคุก ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าจะต้องยอมอยู่ภายใต้การดูแลของเจ้าพนักงานควบคุมความประพฤติ (Probation Officer) ภายใต้ระยะเวลาอันมีกำหนดไว้ที่แน่นอน เป็นต้น ควรสังเกตว่า เฉพาะกรณีการลดโทษประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิตนั้น ในกรณีของประเทศไทยไม่จัดเป็นการพระราชทานอภัยโทษโดยมีเงื่อนไขดังกล่าว เช่นกรณีของประเทศอังกฤษ หากจัดอยู่ในประเภทของการเปลี่ยนโทษหนักเป็นโทษเบา (Commutation) เพราะไม่มีเงื่อนไขกำหนดให้นักโทษต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป

ค) การพระราชทานอภัยโทษลดโทษ (Remissions) การพระราชทานอภัยโทษลดโทษ คือ การลดจำนวนวันต้องโทษลง โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงประเภทของโทษใหม่ เช่น การลดโทษจำคุกจาก 12 เดือน เหลือจำคุกเพียง 8 เดือน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการพระราชทานอภัยโทษอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นการเลื่อนการลงโทษออกไป ทั้งในแง่ของการกำหนดเวลาไว้ตายตัว หรือจนกว่าจะมีคำสั่งใหม่โดยการพักการลงโทษ (Reprieve หรือ Pespite) ในทางปฏิบัติวิธีนี้จำกัดเฉพาะคดีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้เสนอให้มีการเปลี่ยนโทษประหารชีวิตเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตเท่านั้น

รูปแบบการอภัยโทษของประเทศสหรัฐอเมริกาตามที่รัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรา 2 หมวด 2 และธรรมนูญของมลรัฐต่างๆ ในสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดให้ประธานาธิบดีและผู้ว่าการรัฐมีอำนาจในการอภัยโทษ แก่การกระทำความผิดต่อกฎหมาย จากการศึกษาพบว่า การอภัยโทษของสหรัฐอเมริกามีการอภัยโทษ 6 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

ก) การอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข (Full pardon) การอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขนี้ เป็นการปล่อยตัวบุคคลผู้กระทำความผิดจากการลงโทษโดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ เลย ซึ่งการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขนี้ มีผลทำให้เป็นการยกเว้นผู้กระทำความผิดจากการลงโทษตามคำพิพากษาและเป็นการยกเว้นความผิดด้วย โดยคำพิพากษาที่ตัดสินลงโทษนั้นถูกยกเลิกราวกับว่าไม่เคยมีคำพิพากษานั้นมาก่อน⁹ เป็นผลทำให้บุคคล ผู้กระทำความผิดทางอาญานั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ และทำให้ข้อจำกัดสิทธิต่างๆ ที่เป็นผลมาจากคำพิพากษาลงโทษหมดไป

ข) การอภัยโทษโดยมีเงื่อนไข (Conditional pardon) การอภัยโทษโดยมีเงื่อนไขนั้นจะไม่เกิดผลเป็นการยกเว้นความผิดจนกว่าผู้กระทำความผิดจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ก่อน กล่าวคือ อาจจะต้องกระทำการ หรือไม่กระทำการบางอย่างตามที่กำหนดไว้ เช่น เงื่อนไขที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องออกไปจากประเทศก่อน หรือต้องจ่ายเงินค่าปรับก่อนการอภัยโทษ จึงจะมีผล แต่ถ้าผู้กระทำความผิดที่ได้รับการอภัยโทษโดยมีเงื่อนไข ไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ได้ การอภัยโทษนั้นก็จะเป็นโมฆะ และอาจจะกลับไปจำคุกตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา เงื่อนไขของการอภัยโทษนั้นจะเป็นอย่างไรก็ได้เพียงแต่ไม่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรมอันดีของประชาชน

ค) การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา (Commutation of Sentence) การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา เป็นรูปแบบการใช้อำนาจในการอภัยโทษอีกรูปแบบหนึ่งของประธานาธิบดีและผู้ว่าการรัฐ การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาสามารถกระทำได้ 2 กรณี คือ โดยเป็นการจากโทษที่กำหนดไว้ตามคำพิพากษาเดิมให้เบาลง หรือน้อยลง ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา ต่างจากการอภัยโทษโดยมีเงื่อนไขในแง่ที่ว่า การอภัยโทษโดยมีเงื่อนไขมีผลเป็นการยกเลิกความผิดและเป็นผลให้มีการปล่อยตัวผู้ต้องโทษ แต่การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาเป็นเพียงการลดระยะเวลาจำคุกและอาจจะไม่ทำให้ผู้ที่ได้รับการลดโทษได้รับการปล่อยตัวได้ การร้องขอเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาของผู้กระทำความผิดนั้น โดยทั่วไปจะพิจารณาร้องเมื่อผู้ร้องขอได้รับโทษตามคำพิพากษาไปบางส่วนแล้ว นอกจากนี้การที่จะขอเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาคำพิพากษาที่ตัดสินลงโทษผู้ยื่นคำร้องจะต้องไม่อยู่ในระหว่างกระบวนการอุทธรณ์คำพิพากษา¹⁰

⁹ [Http://www.usconstitution.net/consttop_pard.html](http://www.usconstitution.net/consttop_pard.html).

¹⁰ [Http://www.jurist.law.pitt.edu/pardons3.html](http://www.jurist.law.pitt.edu/pardons3.html).

ง) การชะลอการลงโทษ (Reprieve) การชะลอการลงโทษ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจในการอภัยโทษของประธานาธิบดีและผู้ว่าการรัฐอีกรูปแบบหนึ่งเช่นกัน การชะลอการลงโทษไม่ใช่วิธีการยกโทษ หรือการลดการลงโทษตามคำพิพากษาของศาลแต่มีลักษณะเป็นวิธีการที่จะหยุดเวลาชั่วคราวของคำพิพากษาลงโทษประหารชีวิตของผู้ที่ได้รับการชะลอการลงโทษ ซึ่งโดยปกติก็เป็นการหยุดเวลาลงในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ให้แก่ผู้ต้องโทษ¹¹

จ) การยกเลิกค่าปรับและการริบทรัพย์สิน (Remission of and forfeitures) การยกเลิกค่าปรับและการริบทรัพย์สินในบางกรณีผู้กระทำความผิดทางอาญาศาลจะมีคำพิพากษาลงโทษให้จ่ายเงินค่าปรับ หรือริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด อันเนื่องมาจากการกระทำความผิด ประธานาธิบดี หรือผู้ว่าการรัฐจึงมีอำนาจในการยกเลิก หรือลดค่าปรับ และมีอำนาจในการคืนทรัพย์สินที่ถูกริบอันเนื่องมาจากการลงโทษในการกระทำความผิดทางอาญา ซึ่งถือว่าอำนาจในการยกเลิกค่าปรับ หรือริบทรัพย์สินนี้เป็นรูปแบบหนึ่งของวิธีการอภัยโทษในประเทศสหรัฐอเมริกา

ฉ) การอภัยโทษโดยทั่วไป (General pardon) การอภัยโทษโดยทั่วไปในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็คือ การนิรโทษกรรม (Amnesty) นั่นเอง การนิรโทษกรรมในสหรัฐอเมริกานั้นก็คือการอภัยโทษโดยมีวัตถุประสงค์ในการที่จะเป็นการยกเลิกการกระทำความผิดที่ผ่านมาให้กับบุคคลที่กระทำความผิดอาญาในความผิดเดียวกันซึ่งโดยปกติเป็นความผิดทางการเมือง เช่น การก่อการกบฏ หรือการจลาจล ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการนิรโทษกรรมหลายประการ เช่น เพื่อความปรองดองของคนในชาติ โดยที่พิจารณาแล้วเห็นว่าความผาสุกของคนในชาติสำคัญกว่าการลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งจะเห็นได้ว่ารูปแบบการอภัยโทษของประเทศไทย มี 2 รูปแบบ แต่รูปแบบการอภัยโทษของประเทศไทยมี 6 รูปแบบ ซึ่งหมายรวมถึงการนิรโทษกรรมด้วย ซึ่งจะมีความแตกต่างจากรูปแบบการอภัยโทษในประเทศไทย

รูปแบบการอภัยโทษของประเทศไทยมี 5 ประเภทดังนี้

ก) การอภัยโทษทั่วไป (General amnesty) หรือ “ไทซา” (Taisha) เป็นการอภัยโทษให้แก่กลุ่มบุคคลในความผิดประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลใดกลุ่มหนึ่ง การอภัยโทษนี้มีทั้งก่อนและหลังคำพิพากษาถึงที่สุด กล่าวคือ เป็นการยกเลิกข้อกล่าวหา ที่มีต่อจำเลย และการยุติการดำเนินคดีที่มีต่อจำเลย ซึ่งถูกตัดสินลงโทษ ลักษณะของการอภัยโทษทั่วไป (จะพิจารณาตามการกระทำผิด (Crimes) และอาชญากรรม ซึ่งคำสั่งของคณะรัฐมนตรีกำหนดไว้และมีผลคือ กรณีผู้ที่มีการพิพากษาลงโทษถึงที่สุดแล้ว คำพิพากษานั้นก็ถือว่าไม่มีผลบังคับและกรณีผู้ที่มีการพิพากษา

¹¹ Korn R. Richard and Mccorkle W. LLOYD. Op.cit. p. 602.

ลงโทษยังไม่ถึงที่สุด การดำเนินคดีจะยุติลง ยกเว้นกรณีที่กำลังของคณะรัฐมนตรี จะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น โดยปกติการอภัยโทษเป็นการทั่วไปจะกระทำเนื่องในโอกาสสำคัญของบ้านเมือง

ข) การอภัยโทษเป็นรายบุคคล (Special amnesty) หรือ “โทกุซา” (Tokusha) คือการลดคำพิพากษาลงโทษของจำเลยรายใดรายหนึ่งเป็นการเฉพาะตัว เป็นการอภัยโทษแก่บุคคลซึ่งผ่านกระบวนการในการสอบสวนเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษ ตามกฎหมายว่าด้วยเหตุระงับโทษของประเทศญี่ปุ่นนั้น “การอภัยโทษจะกระทำแก่บุคคลซึ่งระบุไว้ในกฎหมาย ตามมาตรา 4 และมาตรา 5 หลักเกณฑ์ในการอภัยโทษจะต้องพิจารณาเป็นรายบุคคลไปตามกฎหมายนั้น การอภัยโทษเป็นรายบุคคลสำหรับผู้ใดผู้หนึ่งเป็นการเฉพาะ คำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว จะเห็นได้ว่าลักษณะของการอภัยโทษเป็นรายบุคคลจะต้องเป็นผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว จึงจะขออภัยโทษเป็นรายบุคคลได้ ซึ่งเมื่อได้รับการอภัยโทษแล้วก็จะมิผลทำให้การลงโทษตามคำพิพากษาลิ้นสุดลง การอภัยโทษดังกล่าวนี้ ยังสามารถจำแนกได้อีก 2 ประเภท คือ การอภัยโทษในโอกาสปกติ กับการอภัยโทษใน โอกาสพิเศษ การอภัยโทษเป็นรายบุคคลดังกล่าวข้างต้นกระทำในรูปของคำสั่งคณะรัฐมนตรี อย่างไรก็ตามการอภัยโทษในโอกาสพิเศษมีลักษณะที่ผ่อนผันมากกว่าการอภัยโทษในโอกาสปกติ

ค) การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา (Commutation of punishment) หรือ “เง็กไก (Genkei) เป็นการลดโทษตามคำพิพากษาที่มีต่อจำเลย หรือการบรรเทาคำพิพากษา หรือการลดระยะเวลารับโทษตามคำพิพากษายุติชั่วคราว และการลดโทษตามคำพิพากษา ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงโทษประเภทหนึ่งไปสู่โทษอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งรุนแรงน้อยกว่าเดิม การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาจะต้องคำนึงถึงประเภทความผิด หรือระดับของโทษที่ได้รับ โดยพิจารณาประกอบกับข้อมูลเฉพาะตัวของนักโทษ ในแต่ละราย¹²

ง) การพักการลงโทษ (Reprieve) หรือ “เคอิโนะ ชิโกโกะ เมนโจ” (Keino shikko Menjo) การพักการลงโทษ คือ การปลดปล่อยนักโทษจากโทษที่ได้รับ การพักการลงโทษแตกต่างจากการรอการลงโทษ ในแง่ที่ว่าจะเป็นผลให้มีการงดเว้นบังคับโทษแก่นักโทษผู้นั้นทั้งนี้ต้องพิจารณาข้อมูลเฉพาะตัวของนักโทษแต่ละรายด้วย โดยรูปแบบเดียวกับการอภัยโทษเป็นรายบุคคล การพักการลงโทษ การละเว้นโทษในการบังคับตามคำพิพากษาที่มีต่อจำเลยรายใดรายหนึ่งเป็นการเฉพาะ การพักการลงโทษมีขึ้นสำหรับผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่อยู่ระหว่างมีคำตัดสินให้ยุติการบังคับตามคำพิพากษา หรือระยะการยุติการบังคับตามคำพิพากษายังไม่สิ้นสุดลง จะขอรับการพักการลงโทษไม่ได้

¹²George M. Koshi. Loc.cit.

จ) การกลับคืนสิทธิ (Restoration of rights) หรือ “ฟุกเคน” (Fukken) เป็นการกลับคืนหรือฟื้นฟูสิทธิ สถานภาพซึ่งถูกเพิกถอน หรือสิ้นสุดลงตามกฎหมาย หลังจากที่อ่านคำพิพากษาลงโทษ โดยปกติบุคคลซึ่งรับโทษในทางอาญามักจะต้องสูญเสียสิทธิซึ่งมีอยู่โดยพื้นฐาน เช่น สิทธิเลือกตั้ง สิทธิในการประกอบอาชีพบางอย่าง เป็นต้น การขาดคุณสมบัติดังกล่าวอาจได้รับการเยียวยาด้วยมาตรการในการกลับคืนสิทธิ ทั้งนี้ต้องพิจารณาประเภทของความผิดประกอบกับข้อมูลเฉพาะตัวนักโทษด้วย อย่างไรก็ตามการกลับคืนสิทธิจะกระทำได้ต่อเมื่อ นักโทษนั้นได้รับโทษครบถ้วนแล้ว หรือได้รับพักการลงโทษ

3) ผลของการอภัยโทษ

ผลของการอภัยโทษในประเทศไทยเมื่อมีการพระราชทานอภัยโทษ ไม่ว่าจะเป็นการอภัยโทษเป็นการทั่วไป หรือการอภัยโทษเฉพาะรายก็ตาม การพระราชทานอภัยโทษนั้นจะมีผลทางกฎหมาย และผลอื่น ซึ่งผลทางกฎหมายมีดังนี้

ก) การอภัยโทษปล่อย “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 265 วรรค 1 บัญญัติว่า ในกรณีที่มีการอภัยโทษเด็ดขาดโดยไม่มีโดยมิเงื่อนไข ห้ามมิให้บังคับโทษนั้น ถ้าบังคับโทษไปบ้างแล้วให้หยุดทันที ถ้าเป็นโทษปรับที่ชำระแล้ว ให้คืนค่าปรับให้ไปทั้งหมด” กล่าวคือ การพระราชทานอภัยโทษปล่อยนั้นผู้ที่ได้รับการอภัยโทษไม่ต้องรับโทษตามคำพิพากษาอีกต่อไป โดยจะได้รับการปล่อยตัวเพื่อให้กลับไปใช้ชีวิตอย่างปกติสุข

ข) การอภัยโทษลดโทษ “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 265 วรรค 2 บัญญัติว่า ถ้าการอภัยโทษเป็นแต่เพียง...หรือลดโทษ โทษที่เหลืออยู่ที่ให้บังคับไปได้” กล่าวคือ การพระราชทานอภัยโทษลดโทษ นั้นได้แก่ การพระราชทานอภัยโทษเปลี่ยนแปลงประเภทของโทษที่รุนแรงให้เบาขึ้น โดยการผ่อนคลายความตึงเครียดอันเกิดจากการลงโทษลักษณะผ่อนหนักให้เป็นเบา หรือให้รับโทษเพียงบางส่วน เช่น พระราชทานอภัยลดโทษจากโทษจำคุก 50 ปี เป็นโทษจำคุก 30 ปี หรือพระราชทานอภัยลดโทษให้เหลือกำหนดโทษจำคุก 15 ปี เป็นต้น

ค) การอภัยโทษเปลี่ยนโทษ “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 265 วรรค 2 บัญญัติว่า ถ้าการอภัยโทษเป็นแต่เพียงเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา...โทษที่เหลืออยู่ที่ให้บังคับไปได้” กล่าวคือ การพระราชทานอภัยโทษเปลี่ยนโทษนั้นผู้ที่ได้รับการอภัยโทษ คือ ลดโทษจากประหารชีวิตเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตผลอื่นๆ

การอภัยโทษตามกฎหมายนอกจากจะมีผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีผลในด้านอื่นๆ อีก ดังต่อไปนี้

ก) ผลต่อทะเบียนประวัติ แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะไม่ได้บัญญัติถึงผลต่อทะเบียนประวัติอาชญากร (Criminal Record) โดยตรงก็ตาม แต่การได้รับการอภัยโทษก็จะ

ไม่มีผลลบข้างทะเลเบียนประวัติอาชญากรแต่อย่างใด ซึ่งจะแตกต่างจากนิรโทษกรรม และการล้างมลทิน ดังจะเห็นได้จาก มาตรา 266 ที่กำหนดไว้ชัดเจนว่า “การอภัยโทษนั้นย่อมไม่ตัดอำนาจศาลที่จะเพิ่มโทษ หรือไม่รอกการลงอาญาตามกฎหมายลักษณะอาญาว่าด้วยการกระทำผิดหลายครั้งไม่เจ็ดหลาย หรือว่าด้วยรอกการลงอาญา

ข) ผลต่อการเพิ่มโทษในคดีอื่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 266 บัญญัติว่า “เมื่อผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษเนื่องจากการทำความผิดอย่างหนึ่งถูกฟ้องว่าทำความผิดอีกอย่างหนึ่ง การอภัยโทษนั้นย่อมไม่ตัดอำนาจศาลที่จะเพิ่มโทษ หรือหรือไม่รอกการลงอาญาตามกฎหมายลักษณะอาญาว่าด้วยการกระทำผิดหลายครั้งไม่เจ็ดหลาย หรือว่าด้วยรอกการลงอาญา”

ค) ผลต่อคดีแพ่งเนื่องจากคดีอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 265 วรรค 3 บัญญัติว่า “แต่การได้รับพระราชทานอภัยโทษ ไม่เป็นเหตุให้ผู้รับพ้นความผิดในการต้องคืน หรือใช้ราคาทรัพย์ หรือค่าทดแทนตามคำพิพากษา”

ผลของการอภัยโทษในประเทศอังกฤษในรูปแบบการอภัยโทษ 3 รูปแบบมีผลการอภัยโทษ ดังนี้ กล่าวคือ ผลของการพระราชทานอภัยโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้แก่ พระราชทานอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขนั้น นอกจากผู้ต้องโทษจะได้พ้นการปล่อยตัวพ้นโทษแล้ว ยังทำให้ผู้นั้นพ้นจากสภาพที่น่าอับอาย (Infamy) ข้อห้ามข้อจำกัดสิทธิ (Disqualification) หรือการประณาม (Obloquy) ทั้งปวงที่เป็นผลตามมาเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุด การพระราชทานอภัยโทษทำให้บุคคลนั้นเป็นเสมือนบุคคลใหม่ และมีอำนาจที่จะฟ้องหมิ่นประมาท แก่ผู้สบประมาทตนว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษา¹³ นอกจากนั้นในบางกรณีอาจจะต้องมีการจ่ายเงินค่าทดแทนให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลซึ่งต้องรับโทษจำคุกอันเป็นผลมาจากความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม (Miscarriage of justice) เมื่อนำผลของการพระราชทานอภัยโทษดังกล่าวนี้มาเปรียบเทียบกับประเทศไทยจะพบว่า การพระราชทานอภัยโทษจะมีผลเป็นการหยุดบังคับโทษเท่านั้น มิได้ทำให้พ้นจากสภาพที่น่าอับอาย ข้อห้าม ข้อจำกัดสิทธิ หรือเป็นเสมือนบุคคลใหม่แต่ประการใด

ผลของการอภัยโทษในประเทศสหรัฐอเมริกาในรูปแบบการอภัยโทษ 6 รูปแบบมีผลการอภัยโทษ ดังนี้

ก) การอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข (Full pardon) จะเป็นผลทำให้ปลดเปลื้องทั้งการลงโทษที่กำหนดไว้สำหรับการทำความผิดและปลดเปลื้องจากความผิด ของผู้ที่ได้รับการอภัยโทษด้วย ในเรื่องผลของการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข ผู้พิพากษาได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ไว้ว่า

¹³ Lord Simonds. Op.cit. p. 244.

การอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขนั้น นอกจากจะทำให้ปลดเปลื้องการลงโทษที่กำหนดไว้ อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดแล้ว และยังมีผลเป็นการปลดเปลื้องความผิดของผู้ที่ได้รับการอภัยโทษด้วย รวมทั้งยังมีผลทำให้เป็นการลบรอยมลทินของการกระทำความผิดออกจากตัวผู้ที่ได้รับการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข ดังนั้นในสายตาของกฎหมาย ผู้ที่ได้รับการอภัยโทษเปรียบเสมือนผู้บริสุทธิ์ ราวกับว่าเขาไม่เคยกระทำความผิดมาก่อนเลย

ข) การอภัยโทษโดยมีเงื่อนไข (Conditional pardon) นั้นจะมีผลในทางกฎหมายทำให้ได้รับการยกโทษและการยกเลิกความผิดแต่ไม่เป็นผลทำให้คืนสิทธิความเป็นพลเมือง หรือการไร้ความสามารถทางกฎหมายกลับคืนมา นอกจากนั้นถ้าผู้กระทำความผิดที่ได้รับการอภัยโทษโดยมีเงื่อนไขไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข บุคคลนั้นอาจจะถูกเพิกถอนการอภัยโทษได้ และต้องกลับไปรับโทษตามคำพิพากษาที่เหลือต่อไป

ค) การลดโทษลงหรือเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา (Commutation of Sentence) ผลของการลดโทษตามคำพิพากษาลงหรือเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลดโทษจำคุกให้มีระยะเวลาการจำคุกน้อยลง หรือเปลี่ยนจากโทษประหารชีวิตเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตเท่านั้น แต่การอภัยโทษโดยการลดโทษดังกล่าวนี้ไม่ได้มีผลเป็นการยกเว้นความผิดให้แก่ผู้ที่ได้รับการอภัยโทษเหมือนอย่างกรณีการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข

ง) การชะลอการลงโทษ (Reprieve) ผลของการได้รับการอภัยโทษโดยการชะลอการลงโทษนั้น จะไม่มีผลเป็นการยกเว้นโทษหรือยกเว้นความผิด แต่เป็นเพียงการหยุด หรือพักการลงโทษชั่วคราว หรือเป็นการเลื่อนเวลาการลงโทษออกไปในช่วงระยะเวลาสั้นๆ

จ) การยกเลิกค่าปรับหรือการถูกริบทรัพย์สิน (Remission of and forfeitures) ผลของการอภัยโทษโดยการยกเลิกค่าปรับหรือการถูกริบทรัพย์สินนั้น คือ ผู้กระทำความผิดไม่ต้องจ่ายค่าปรับตามคำพิพากษาลงโทษ หรือได้คืนสิ่งที่ถูกริบทรัพย์สินไป แต่ไม่ได้มีผลเป็นการยกเว้นความผิด

ฉ) การอภัยโทษโดยทั่วไป (General pardon) ในสหรัฐอเมริกา นั้น การอภัยโทษโดยทั่วไป (เหมือนกับนิรโทษกรรมของประเทศไทย) ผลทางกฎหมายก็มีผลเช่นเดียวกับการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขโดย มีผลเป็นการยกเว้นโทษ และยกเว้นความผิด รวมทั้งเป็นการคืนสิทธิต่างๆ ที่สูญเสียไป ดังนั้นจึงถือเสมือนว่าผู้กระทำความผิดไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน

จะเห็นได้ว่าเฉพาะแต่การอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไข กับการอภัยโทษโดยทั่วไปเท่านั้นที่จะเป็นผลเป็นการยกเว้นโทษและยกเว้นความรับผิด รวมทั้งคืนสิทธิที่สูญเสียไป แต่ก็มีวัตถุประสงค์ในการใช้แตกต่างกันออกไป สิ่งจะมีความคล้ายคลึงกับการนิรโทษกรรมของประเทศไทย

ผลของการอภัยโทษในประเทศญี่ปุ่นในรูปแบบการอภัยโทษ 6 รูปแบบมีผลการอภัยโทษ ดังนี้

ก) การอภัยโทษเป็นการทั่วไป (General amnesty) หรือ “ไทชา” (Taisha) มีผลเป็นการลดล้างผลของคำพิพากษาซึ่งให้ลงโทษให้หมดสิ้นไป กล่าวอีกในหนึ่งก็คือ ผู้ได้รับการอภัยโทษเป็นการทั่วไปจะมีฐานะเสมือน ผู้ไม่เคยกระทำผิดมาก่อน และมีผลให้ผู้ได้รับการอภัยโทษได้รับการปล่อยตัวไปทันที ในกรณีที่ผู้ได้รับการอภัยโทษอยู่ในระหว่างการสอบสวนตำรวจจะต้องดำเนินการระงับการสอบสวนในความผิดนั้นด้วย การอภัยโทษทั่วไป มีผลดังต่อไปนี้ ยกเว้นกรณี ที่คำสั่งของคณะรัฐมนตรีจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น คือ กรณีผู้ที่การพิพากษาลงโทษถึงที่สุดแล้ว คำพิพากษานั้น ก็ถือว่าไม่มีผลบังคับและกรณีผู้ที่การพิพากษาลงโทษยังไม่ถึงที่สุด การดำเนินคดีจะยุติลง จะเห็นได้ว่ากฎหมายมีการกำหนดข้อยกเว้นไว้ให้คณะรัฐมนตรี มีอำนาจจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นได้ อย่างไรก็ตาม ผลของการอภัยโทษไม่ย้อนไปถึงการกระทำก่อนหน้านั้น กล่าวคือ ไม่ทำให้ผู้ถูกลงโทษที่ได้รับการอภัยโทษไปแล้วกลับคืน หรือก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องใดๆหนึ่ง หากเป็นการอภัยโทษทั่วไปก่อนมีคำพิพากษาจะเป็นผลให้สิทธิฟ้องร้องผู้กระทำผิดระงับไป

ข) การอภัยโทษเป็นรายบุคคล (Special amnesty) หรือ “โตกุชา” (Tokusha) มีผลเป็นการลดล้างคำพิพากษาเช่นเดียวกับการอภัยโทษเป็นการทั่วไป และมีผลให้ผู้ได้รับการอภัยโทษจะมีฐานะเสมือน ผู้ไม่เคยกระทำผิดมาก่อน การอภัยโทษเป็นรายบุคคลจะมีผลทำให้การลงโทษตามคำพิพากษาลิ้นสุดลง

ค) การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา (Commutation of punishment) หรือ “เง็งไก (Genkei) นั้นนอกจากจะมีผลเป็นการบรรเทาโทษแล้ว ยังมีผลเป็นการตัดทอนระยะเวลาของการรอกการลงโทษให้สั้นกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมาย การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา โดยคำสั่งของคณะรัฐมนตรีถือว่าเป็นการลดโทษตามคำพิพากษา เว้นแต่คำสั่งดังกล่าวจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น การให้การเปลี่ยนโทษหนักเป็นโทษเบาตามคำพิพากษาให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดเป็นการเฉพาะ ถือว่าเป็นการลดโทษตามคำพิพากษา หรือการบังคับตามคำพิพากษา อย่างไรก็ตาม ให้ผู้ที่อยู่ระหว่างมีคำตัดสินให้ยุติการบังคับตามคำพิพากษา หรือระยะเวลาการยุติการบังคับตามคำพิพากษายังไม่สิ้นสุดลง บุคคลผู้นั้นจะได้รับเพียงการลดโทษตามคำพิพากษา และระยะเวลาของการยุติการบังคับตามคำพิพากษาดังกล่าวก็จะลดลง

ง. การพักการลงโทษ (Reprieve) หรือ “เคอิโนะ ชิโก โกะ เม็นโจ” (Keino shikko Menjo) การพักการลงโทษแตกต่างจากการรอกการลงโทษ ในแง่ที่ว่าจะเป็นผลให้มีการงดเว้นบังคับโทษแก่นักโทษผู้นั้นทั้งนี้ต้องพิจารณาข้อมูลเฉพาะตัวของนักโทษแต่ละรายด้วย โดยรูปแบบเดียวกับการอภัยโทษเป็นรายบุคคล การพักการลงโทษ การละเว้นโทษในการบังคับตามคำพิพากษา

ที่มีต่อจำเลยรายใดรายหนึ่งเป็นการเฉพาะผลของการพักการลงโทษมีขึ้นสำหรับผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่อยู่ระหว่างมีคำตัดสินให้ยุติการบังคับตามคำพิพากษา หรือระยะการยุติการบังคับตามคำพิพากษายังไม่สิ้นสุดลง จะขอรับการพักการลงโทษไม่ได้

จ) การกลับคืนสิทธิ (Restoration of rights) หรือ “ฟุกเคน” (Fukken) เป็นการกลับคืนสิทธิมีผลในการฟื้นฟูความสามารถ การกลับคืนสิทธิ หรือสิทธิพิเศษอาจเป็นการฟื้นฟูความสามารถประเภทหนึ่งประเภทใดเป็นการเฉพาะได้ การกลับคืนสิทธิ มีผลคืนสิทธิให้กับความสามารถที่ต้องสูญเสียไป หรือสิ้นสุดลงอันเนื่องมาจากการพิพากษาลงโทษ ทั้งนี้ เงื่อนไขที่จำเป็นต้องเป็นไปตามคำสั่งของคณะรัฐมนตรี แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่การบังคับตามคำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด หรือไม่เคยได้รับการพักการลงโทษมาก่อน จะไม่ได้รับการกลับคืนสิทธิและสิทธิพิเศษ

4.4 วิเคราะห์หลักเกณฑ์การพิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล (Individualization)

การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทุกขั้นตอน กล่าวคือ พนักงานสอบสวน พนักงานควบคุมประพฤติ ศาลพิจารณาพิพากษา และนักทัณฑวิทยา เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ หากพิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคลจะเป็นประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างมาก

ซึ่งในประเทศไทยนั้นการอภัยโทษเมื่อแบ่งการอภัยโทษตามลักษณะของผู้ได้รับการอภัยโทษ แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การอภัยโทษเฉพาะรายและการอภัยโทษเป็นการทั่วไป การอภัยโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดเฉพาะราย ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยผู้กระทำความผิดทุกเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงหลักการที่แท้จริงของวัตถุประสงค์ของการอภัยโทษ ที่คำนึงถึงความประพฤติกี่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นมาตรการในการส่งเสริม หรือให้กำลังใจผู้ต้องโทษให้กลับตัวเป็นคนดี และกลับคืนสู่การใช้ชีวิตได้ตามปกติสุข ส่วนการอภัยโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดเป็นการทั่วไป การอภัยโทษนี้ จะมีการตราพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ ตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีในโอกาสที่มีเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมืองเป็นคราวๆไป แต่การอภัยโทษเป็นการทั่วไปอาจเป็นรูปแบบที่ไม่ตรงตามหลักทั่วไปในการอภัยโทษนัก เพราะมิได้พิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล (Individualization) อย่างแท้จริง แต่การอภัยโทษเป็นการทั่วไปเกิดจากจารีตประเพณีที่ยาวนานมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่แสดงออกถึงพระเมตตาคุณของพระมหากษัตริย์ที่มีต่อราษฎร

ดังนั้นการอภัยโทษในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นการอภัยโทษเป็นการทั่วไป หรือการอภัยโทษเฉพาะราย หากนำหลักการพิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคลมาใช้ในการอภัยโทษใน

ไทย จะทำให้มีการพิจารณาผู้ที่ได้รับการอภัยโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด กล่าวคือว่า ผู้กระทำความผิดคนใดที่สมควรได้รับการอภัยโทษนั้นต้องเป็นผู้ที่กลับตัวเป็นคนดี และสามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้ตามปกติสุขและไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีก โดยพิจารณาถึงความจริงที่ว่ามนุษย์แต่ละคนมีความสามารถไม่เท่าเทียมกันและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในการรับผิดชอบ เนื่องจากบุคลิกของคนเรา ถ้าพิจารณารายละเอียดแยกลงไปจะมีเอกลักษณ์ที่เป็น ลักษณะเฉพาะตัวที่สำคัญ ซึ่งคุณสมบัติที่คงที่ ทำให้บุคคลแสดงออกในสถานการณ์ อุปนิสัย เกี่ยวกับนิสัยนั้นจะเป็นแนวทางให้เราทราบถึงพฤติกรรมของบุคคล เพื่อจะนำมาประกอบการ พิจารณาการอภัยโทษ โดยจะต้องศึกษาบุคลิกภาพของบุคคลจะต้องรู้ภูมิหลังและลักษณะนิสัย ควบคู่กันไป การสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิด โดยการรวบรวมจากคำให้การ ของผู้กระทำผิด จากพยานบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน หรือเพื่อนร่วมงาน ของผู้กระทำผิด ตรวจสอบพยานเอกสารต่างๆ เช่น ประวัติอาชญากรรม การศึกษา ประวัติการทำงาน และความประพฤติ โดยจัดทำรวบรวมประวัติเป็นรายบุคคลเพื่อพิจารณาในการอภัยโทษ ผู้กระทำความผิดโดยมีหัวข้อรายงานที่สำคัญ ดังนี้ คือ

1) อายุ

ผู้กระทำความผิดที่มีอายุน้อย ยังไม่มีวุฒิภาวะและความรู้สึกผิดชอบชั่วดีมักกระทำการ ต่างๆ ตามอำเภอใจ หรือด้วยความตึกคะนอง หรือขาดความยั้งคิดชั่วขณะ ศาลมีแนวโน้มที่จะให้ โอกาสกลับตัวเป็นพลเมืองดี

2) ประวัติ

ประวัติของผู้กระทำผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 น่าจะหมายถึง ประวัติ ส่วนตัวและภูมิหลังของผู้กระทำผิด เช่นเป็นผู้ประวัติการครองตนดี ประวัติการทำงานไม่เสียหาย หรือมีประวัติดีเด่นในหน้าที่ราชการ เป็นผู้ทำประโยชน์ให้แก่สังคม เป็นต้น ผู้กระทำผิดมีประวัติดี ก็มีโอกาสดำเนินการอภัยโทษ แต่อย่างไรก็ตาม แม้ผู้กระทำความผิดจะมีประวัติดี เคยทำคุณงาม ความดีมาก่อน หากก่อในคดีที่มีความร้ายแรง ก็สมควรที่จะไม่อภัยโทษ

3) ความประพฤติ

ความประพฤติของผู้กระทำความผิด หมายถึง การปฏิบัติตัวเป็นปกติ ทั้งในอดีตและ ปัจจุบันของผู้กระทำความผิด ที่มีความประพฤติที่ดีขึ้น และหากได้รับการอภัยโทษก็จะไม่เป็น อันตรายต่อสังคม หรือจะหวนกลับไปกระทำความผิดอีก

4) สถิติปัญญา

สติปัญญาของผู้กระทำความผิด หมายถึง การที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดเพราะความโง่เขลาเบาปัญญา หรือความไม่รู้เท่าทัน หรือความเชื่อมง่ายในสิ่งที่ไม่ควรเชื่อ เป็นต้น กรณีดังกล่าวก็อาจเป็นเหตุผลที่จะได้รับการอภัยโทษ

5) สุขภาพ

จะสืบเสาะในเรื่องสุขภาพของผู้กระทำความผิด เนื่องจากผู้กระทำความผิดพิการ หรือสุขภาพไม่สมบูรณ์ เช่นเจ็บป่วย มีโรคประจำตัว ซึ่งการตรวจสุขภาพของผู้กระทำความผิดจะทำให้ทราบว่าผู้กระทำความผิดอ้างความเจ็บป่วยของร่างกายเพื่อขอรับการอภัยโทษ จึงต้องให้แพทย์ตรวจสอบให้ชัดเจน

6) การศึกษาอบรม

การศึกษาอบรมของผู้กระทำความผิด หมายถึง ระดับการศึกษาของผู้กระทำความผิด เพื่อทำประวัติ และสืบเสาะประวัติการศึกษาว่ามีการศึกษาระดับใด กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่หรือไม่

7) ภาวะแห่งจิต

ภาวะแห่งจิตของผู้กระทำความผิดหมายถึง ผู้มีจิตบกพร่อง พันเพื่อน ขาดสติขยับยั้งจึงกระทำความผิด เหตุผลที่ก็จะนำมาพิจารณาในการอภัยโทษ การตรวจสอบภาวะแห่งจิต แม้ว่าโดยทฤษฎีการตรวจสอบภาวะแห่งจิต หมายถึง ตรวจวินิจฉัยสภาพจิตใจของบุคคล อันประกอบไปด้วยอารมณ์ทั้งในภาวะปกติ และปรับอารมณ์ในภาวะที่บุคคลต้องเผชิญกับวิกฤติการณ์ต่างๆ คุณลักษณะทางจิตใจ ต่าง เช่น ทศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ บางประการที่มีอิทธิพลต่อสภาพจิตใจของบุคคลทำให้เกิดบุคลิกภาพ การตรวจสภาพแห่งจิต ก็เพื่อ สามารถแสวงหาข้อเท็จจริง สุขภาพร่างกาย และภาวะแห่งจิตของผู้กระทำความผิด

8) สิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมนี้หมายถึง สิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นผู้คนที่เข้าไปเกี่ยวข้อง หรือต้องเข้าไปเกี่ยว ณ สถานที่ใด อาจเป็นสาเหตุให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำได้หลังได้รับการอภัยโทษ

9) นิสัย

ต้องทำการสืบเสาะนิสัยของผู้กระทำความผิด ว่ามีนิสัยอย่างไรสมควรได้รับการอภัยโทษหรือไม่ นิสัยของผู้กระทำความผิด น่าจะหมายถึง ความประพฤติของผู้กระทำความผิดที่เคยปฏิบัติจนชิน เช่น นิสัยลักขโมย นิสัยค้ายาเสพติด หากได้รับการอภัยโทษ ก็มีเหตุผลอันเชื่อว่าบุคคลดังกล่าวจะกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

10) สภาพความผิด

สภาพความผิด หมายถึงมูลเหตุแห่งการกระทำความผิด พฤติการณ์ในการกระทำความผิด และผลของการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น ทั้งต่อผู้เสียหาย และต่อสังคมโดยรวมสภาพความผิดเป็นข้อเท็จจริงที่สำคัญในการพิจารณาการอภัยโทษ

11) เหตุอันอันควรปราณี

เหตุอันอันควรปราณีของผู้กระทำผิด หมายถึง เหตุอันนอกเหนือจากที่กล่าวมา ซึ่งมีความหมายอย่างกว้าง เพื่อใช้ดุลพินิจในการพิจารณาการอภัยโทษโดยอาศัยเหตุผลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องลักษณะเฉพาะของผู้กระทำผิด

ดังนั้นหลักการอภัยโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลสรุปได้ว่า การอภัยโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลนั้น จะต้องศึกษาบุคลิกภาพของบุคคล ภูมิหลัง และลักษณะนิสัยแล้วจะต้องมีการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดหรือจำเลย ซึ่งเป็นสาระสำคัญที่ไม่อาจแยกจากการพิจารณาผู้ที่สมควรได้รับการอภัยโทษ เนื่องจากประวัติของผู้กระทำความผิด พฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาการอภัยโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดตามหลัก Individualization โดยการสืบเสาะหาข้อเท็จจริงของผู้กระทำความผิดดังกล่าวจะต้องกระทำอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ทราบถึงประวัติและเหตุการณ์แวดล้อม พฤติกรรมของผู้กระทำผิด ก็เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดความเป็นธรรมในการอภัยโทษ ทั้งนี้ต้องอาศัยสภาวะทางสังคมและบุคลิกภาพลักษณะของผู้กระทำผิดมาเป็นส่วนประกอบในการพิจารณา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการอภัยโทษแก่ผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมและเป็นธรรม เพื่อให้ผู้ที่ได้รับการอภัยโทษกลับตนเป็นคนดี และกลับคืนสู่สังคมได้ ตัวบุคคลผู้กระทำความผิด ซึ่งยังมีบุคคลหลายประเภทที่ควรจะได้รับการลดโทษ หรือไม่ต้องรับโทษเลย การอภัยโทษนี้จะมีจุดมุ่งเน้นที่ตัวผู้กระทำความผิดโดยตรงที่มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีภายหลังต้องคำพิพากษาของศาล หากได้ต้องการให้มีผลถึงบุคคลอื่นไม่ หลักการอภัยโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลนี้ จะพิจารณาจากพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง นิสัยของผู้กระทำผิดในทางที่ดีขึ้น เพื่อให้ผู้กระทำผิดที่ได้รับการอภัยโทษสามารถกลับตนเป็นพลเมืองที่ดีและกลับคืนสู่สังคมได้ เพราะการอภัยโทษ ในบางครั้งก็ไม่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด เพราะเขายังมีพฤติกรรมที่ชั่วร้าย และพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดไม่มีประพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้น การอภัยโทษในบางครั้งบุคคลที่มีความผิดชั่วร้ายกลับได้รับการอภัยโทษโดยมิได้ดูพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล ก็จะทำให้ผู้กระทำความผิดกลับไปกระทำความผิดซ้ำและจะเป็นปัญหาต่อสังคมได้ จึงต้องมีหลักการในการพิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล (Individualization) อย่างจริงจัง และจากการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่ามีการพิจารณาเกี่ยวกับการอภัยโทษโดยดูพฤติกรรม อุปนิสัย ความมีชื่อเสียง

ความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ของผู้กระทำความผิดภายหลังการพิพากษาลงโทษซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้จะแสดงให้เห็นเกี่ยวกับการฟื้นฟูตนเองและมีคุณค่าที่จะได้รับการอภัยโทษ¹⁴

ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการอภัยโทษไม่ว่าจะเป็นการอภัยโทษเป็นการทั่วไป และการอภัยโทษเฉพาะราย ต้องนำหลักการพิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล (Individualization) ในส่วนที่เป็นอัตถวิสัยของผู้กระทำความผิดมาพิจารณาเพื่ออภัยโทษให้แก่ผู้กระทำความผิด

4.5 วิเคราะห์นโยบายทางอาญาในการอภัยโทษให้กับผู้ต้องโทษ

นโยบายทางอาญา (Criminal Policy) เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดทั้งในระดับระหว่างประเทศและระดับชาติ โดยนโยบายทางอาญา เป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาที่ว่าควรบัญญัติกฎหมายอย่างไรจะถูกต้องกับเหตุผลที่สุดโดยการพิจารณากฎหมายอาญาในแง่ที่ว่ากฎหมายอาญาควรเป็นอย่างไร¹⁵ นโยบายทางอาญา เป็นวิธีการกำหนดวิธีการป้องกันอาชญากรรมโดยกระบวนการทางนิติบัญญัติ ทั้งในกฎหมายสารบัญญัติและสบัญญัติ เพื่อลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดและนโยบายทางอาญานี้ นับว่าเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำความผิดอาญา และการอภัยโทษให้แก่ผู้กระทำความผิด

นโยบายทางอาญาในการพระราชทานอภัยโทษนั้น ฝ่ายบริหารเป็นผู้กำหนดที่จะให้อภัยโทษ หรือไม่ให้อภัยโทษในความผิดประเภทใด ซึ่งนโยบายทางอาญาจะแปรผันตามยุคสมัย กล่าวคือ ในปีพุทธศักราช 2522 มีพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ ในมาตรา 6 ในความผิดต่อกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ และกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ และคดียาเสพติดนั้น หากบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดฐานจะไม่ได้รับการอภัยโทษ แต่ปัจจุบันนั้นฝ่ายบริหารได้กำหนดนโยบายให้อภัยโทษในคดีความผิดฐานยาเสพติด คือ ผู้ที่ต้องโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกไม่เกินแปดปี ในความผิดฐาน ผลิต นำเข้า หรือส่งออก หรือผลิต นำเข้า หรือส่งออกเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่าย หรือมีไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่ายตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษมีสิทธิที่จะได้รับการพระราชทานอภัยโทษ แต่หากผู้ต้องโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเกินแปดปี ในความผิดฐาน ผลิต นำเข้า หรือส่งออก หรือผลิต นำเข้า หรือส่งออกเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่าย หรือมีไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่ายตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษไม่มีสิทธิได้รับการ

¹⁴ อุมาร สิทธิบุรณา. (2549). *การอภัยโทษในประเทศไทย: ศึกษากรณีการศึกษาการอภัยโทษเป็นการทั่วไป*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 142.

¹⁵ อนิรุทธ์ ทรงจันทร์แก้ว. เล่มเดิม. หน้า 38.

พระราชทานอภัยโทษ ซึ่งคดีดังกล่าวนั้นมุ่งปราบปรามให้หมดไปจากสังคมไทย เพราะเป็นคดีที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน เศรษฐกิจ และสังคมให้ได้รับความเดือดร้อน ซึ่งเป็นคดีที่ร้ายแรงคดีหนึ่งสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องขจัด ลดปริมาณให้น้อยลง หรือให้หมดไปจากสังคมไทย ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่า กรณีคดียาเสพติดคิดหากเป็นผู้ผลิต นำเข้า หรือส่งออก หรือผลิต นำเข้า หรือส่งออกเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่าย หรือมีไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่ายไม่ว่าจะมีปริมาณมากน้อยเพียงใด ผู้ต้องโทษตามคำพิพากษาที่ถึงที่สุดผู้ซึ่งรัฐควรกำหนดนโยบายไม่ให้ได้รับการพระราชทานอภัยโทษ เพราะรัฐมุ่งจะปราบปรามคดียาเสพติดให้หมดไปแต่รัฐกลับมีนโยบายในการอภัยโทษในคดียาเสพติด ทำให้ไม่สอดคล้องกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด แต่สำหรับความผิดเล็กๆ น้อยๆ ที่กระทำซ้ำ รัฐมีนโยบายไม่ให้ผู้ซึ่งได้รับการอภัยโทษ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า การกระทำดังกล่าวผู้กระทำความผิด ไม่ได้มีจิตใจที่ชั่วร้ายและเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรง ผู้กระทำความผิดจึงสมควรได้รับการอภัยโทษ ซึ่งรัฐได้มีนโยบายไม่ให้อภัยโทษในความผิดดังกล่าวแต่ในขณะเดียวกันรัฐก็ให้อภัยโทษในความผิดที่มีความร้ายแรงเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้วหรือไม่ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่านโยบายการอภัยโทษของรัฐในความผิดฐานค้ายาเสพติดที่ออกมามีความบกพร่องและมีความผิดพลาด แต่หากจะไม่ให้อภัยโทษในความผิด กรณีคดียาเสพติดไม่ว่าเป็นผู้ผลิต นำเข้า หรือส่งออก หรือผลิต นำเข้า หรือส่งออกเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่าย หรือมีไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่ายไม่ว่าจะมีปริมาณมากน้อยเพียงใดก็จะขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่คุ้มครองศักดิ์ศรีของมนุษย์ให้ได้รับการเคารพและความเสมอภาค เสรีภาพ อิสระภาพในชีวิตและร่างกายตามธรรมชาติของมนุษย์และเป็นสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติตามหลักสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติคุ้มครองว่าจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะกระทำมิได้ หรือจะเลือกปฏิบัติแก่ผู้ต้องโทษมิได้ ดังนั้นหากจะให้อภัยโทษในความผิดฐานดังกล่าว ต้องนำหลักการพิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล (Individualization) มาพิจารณาให้อภัยโทษกับผู้ต้องโทษในความผิดฐานดังกล่าวอย่างจริงจังและเข้มงวดกว่าความผิดฐานอื่น เพื่อจะให้การอภัยโทษบรรลุวัตถุประสงค์ของการอภัยโทษที่แท้จริง และเพื่อให้ผู้ต้องโทษที่ได้รับการอภัยโทษกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ปกติสุขและไม่เป็นปัญหาสู่สังคม